

2024-12-17

The self-archived postprint version of this journal article is available at Linköping University Institutional Repository (DiVA):

<https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-210517>

”Det finns nycklar till alla!”: Om idrottslärares arbete på anpassad grundskola

Karin Bertills and Maria Yngvesson

Idrott & hälsa, (2024), 6, pp. 8-9.

N.B.: When citing this work, cite the original publication.

Copyright holder: Idrott & Hälsa

"Det finns nycklar till alla!"

– OM IDROTTLÄRARES ARBETE PÅ ANPASSAD GRUNDSKOLA

TEXT: UNIVERSITETSLEKTOR KARIN BERTILLS OCH MARIA YNGVESSON

Elever med intellektuell funktionsnedsättning har rätt till undervisning på anpassad grundskola. Att ha nedsatt intellektuell förmåga innebär bland annat att möjligheterna till fysisk aktivitet på fritiden är begränsade. Idrottslärare på anpassad grundskola har ett särskilt viktigt uppdrag med speciella utmaningar för att erbjuda en stimulerande lärmiljö, det vill säga en plats där elever får möjlighet att träna och utveckla allsidiga rörelser och samtidigt dela känslor och upplevelser genom fysisk aktivitet tillsammans med klasskompisar.

Elever med funktionsnedsättningar har färre fritidsaktiviteter och är ofta beroende av stöd för att vara aktiva på fritiden. Detta leder i sin tur till att deras utveckling hindras (Garrels & Arvidsson, 2019). Att ha en intellektuell funktionsnedsättning kan innebära svårigheter att förstå, kommunicera, organisera samt uttrycka tankar och känslor. Skolan är skyldig att ge elever möjlighet att utvecklas så långt som möjligt och ska ge stöd för att motverka konsekvenserna av funktionsnedsättningen. Elever med intellektuell funktionsnedsättning behöver ofta längre tid för att lära. Rutiner kan behövas för att organisera i vilken ordning vardagliga sysslor ska ske

för att bli färdiga. Eleverna kan behöva utförliga och detaljerade beskrivningar för att förbereda sig på vad som ska hända och göras. Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK), till exempel teckenspråk, bliss-symboler och pratapparat, kan behövas för att kommunicera. Bildstöd är ofta en förutsättning för att förstå instruktioner och uttrycka tankar och känslor. I den här studien undersöktes hur idrottslärare undervisar elever i anpassad grundskola i idrott och hälsa.

Om studien

Fem legitimerade idrottslärare, varav fyra kvinnor, i anpassad grundskola

från olika kommuner i Mellansverige intervjuades. De fick frågor om svårigheter, möjligheter och utmaningar i relationen mellan fysisk aktivitet och delaktighet.

Läraryrollen

Lärarna lägger stor vikt vid att eleverna ska förstå varför de ska göra olika fysiska aktiviteter och använder sig ofta av bildschema som förklarar syftet. Att välja innehåll utifrån kursplanen och sedan anpassa aktiviteterna individuellt efter elevernas skiftande förmågor och behov ser lärarna som en positiv utmaning.

"Det är nästan som att jobba som någon slags utredare i polisen, fast man utreder en

Foto: Karin Bertills

Foto: Maria Yngvesson

Foto: Maria Yngvesson

Foto: Linköpings universitet

Karin Bertills

individ ... lärare som jobbar i anpassad skola är i många fall utbildade specialister på ... alltså att plocka fram och göra förändringar, så eleven kommer vidare.”

Delaktighet – trygghet och glädje

Lärarna beskriver att deras arbete präglas av att skapa trygghet och glädje hos eleverna. Repetition och igenkännande är centralt i undervisningen på anpassad grundskola. De arbetar därför i långa perioder med varje moment. Nya moment kan i små steg introduceras i ett sammanhang som eleverna känner igen. Momenten övas under lång tid och vid många tillfällen, vilket gör att eleverna känner sig trygga. Hinderbana och stationsträning är exempel på aktiviteter som upprepas, eftersom eleverna då kan genomföra individuellt anpassade aktiviteter tillsammans med andra. Eleverna visar glädje med sitt kroppsspråk och uttrycker det med hjälp av bildstöd, ord, tankar och känslor. Lärarna utgår från elevernas verklighet

för att undervisningen ska ge eleverna meningsfulla och positiva upplevelser. De framhåller även att elevassistenter spelar en viktig roll för att eleverna ska kunna samspela och kommunicera med sin omgivning.

Fysisk aktivitet – autonomi och individuella anpassningar

Både elevernas engagemang och deras fysiska aktivitet kan öka med rätt anpassningar. Lekar utgör därför en betydande del av undervisningen, men elevernas intellektuella funktionsnedsättning och små elevgrupper gör att lärarna behöver överväga val av lek. Leken kan träna funktionella kunskaper som gör att eleverna utvecklas och blir mer självständiga. Autonomi, att klara sig själv och delta i samhället, är något lärarna funderar mycket över när de planerar aktiviteter som eleverna kan ha nytta av i framtiden. Lärarna vill också stärka elevernas tilltro till sin förmåga samtidigt som de vill ställa rimliga krav. Detta

är en balansgång och lärarna påpekar att elevassistenterna känner eleverna bäst, men att det finns de som hjälper eleverna för mycket såväl som för lite. Lärarnas och assistenternas olika roller och ansvarsområden behöver vara tydliga och det behövs gemensam tid för att nå en samsyn. □

Maria Yngvesson är speciallärare inom anpassad grundskola och klassansvarig för årskurs 2-4 som läser ämnen. Texten är en sammanfattning av hennes examensarbete på Speciallärarprogrammet vid Linköpings universitet, som skrevs under handledning av Karin Bertills.

Referens

Garrels, V. & Arvidsson, P. (2019). *Promoting self-determination for students with intellectual disability: A Vygotskian perspective*. Learning, Culture and Social Interaction, 22, Artikel 100241.